

време взети като цяло българите на възраст 10 и повече години са почти наравно грамотни и неграмотни - съответно 1 210 758 грамотни и 1 313 677 неграмотни. Съотношението между грамотни и неграмотни обаче рязко се изменя, когато се свърже с половата определеност на преброяваните лица. Докато при мъжете на посочената възраст грамотността е повече от два пъти (съответно 868 046 грамотни при 416 261 неграмотни), то при жените положението е точно обратното - неграмотните са повече от два пъти спрямо грамотните) съответно 342 712 грамотни срещу 897 416 неграмотни). Както е видно тези данни говорят за все още недостатъчната развитост на образователната степен на грамотностната еманципация на жената в нашата родина по онова време.

За съжаление, тези данни са още по-нерадостни при турците, татарите и циганите. При тях на възраст 10 и повече години неграмотността доста рязко властва (399 957 души), а грамотността фактически едва прохожда (32 310 души). По-точно, неграмотните сред говорещите турски, татарски и цигански език в края на 1910 г. са 12,3 пъти повече от грамотните. В същото време, съотношението между грамотни и неграмотни сред тези групи, взето съобразно тяхното пополово разделение, сочи още по-страшна картина. Докато при мъжете неграмотните са 7,8 пъти повече от грамотните, то при жените неграмотните са 28,4 пъти повече от грамотните.

При преброяването през 1910 г. не се прави разлика между "грамотни" и "неграмотни" от една страна и "ограмотени" от друга. В него се използват само опозиционните категории - **"грамотност - неграмотност"**, поради което то не разкрива всички форми и степени на образованост на населението. В следващите преброявания обаче тази слабост е преодолена с въвеждането на признака **"само четат и пишат"**. Става дума за лицата, които нямат училищно образование, но са се научили да четат и пишат - било самостоятелно, било с чужда (училищна, читалищна и др.) помощ.

В това отношение заслужава да се приведат данните от преброяванията през 1920 и 1926 г., които обаче няма да подлагам на допълнителен анализ и оценка, тъй като в тях не личи никакъв коренен прелом в грамотността на инородното население на страната в периода след 1910 година.